

Suriyeli Göçmenlerin Uyum Sürecinde Etnik Kimliğin Rolü

The Role of Ethnic Identity in the Adaptation Process of Syrian Immigrants

Hiba Nur KARADAĞ ¹

Öz

Türkiye, tarihsel süreç içerisinde birçok göç hareketine sahne olmuştur. Coğrafi konumu nedeniyle hem göç alan hem de göç veren ülkeler arasında bulunmaktadır. Bununla birlikte farklı ülkelere geçiş güzergahı olarak kullanıldığı için transit ülke konumundadır. Son dönem göç hareketleri değerlendirildiğinde, 2011 yılı sonrası Suriye’de yaşanan iç savaş Türkiye’deki göç hareketlerinde önemli bir etken olmuştur. İç savaşın devam ediyor olması göçmenlerin kalıcı hale gelmesine neden olmaktadır. Başlangıçta “misafir” olarak görülen Suriyeli göçmenlerin kalıcılığa dönüşmesiyle birlikte, göçmenlerin toplumsal yapıya uyumu ve politikaları önem kazanmıştır. Bu çalışmanın temel amacı Suriyeli göçmenlerde etnik kimliğin göç sonrası uyum süreçlerine etkilerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği çalışmada, İstanbul ilinde yaşayan 40 Suriyeli göçmen ile yarı yapılandırılmış mülakat yolu kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada etnik kimliğin göç sonrası süreçte kültürleşmeye ve uyum sürecine etkisi ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre etnik kimlikle özdeşleşen göçmenlerin uyum süreçlerinde daha avantajlı olduğu gözlemlenmiştir. Ancak belirli durumlarda, etnik kimlikle özdeşleşmenin göç edilen toplumla bütünleşmede engel olarak karşımıza çıktığı bulgular da yer almaktadır. Bu

¹ Dr., Siyaset Bilimci, Araştırmacı-Yazar, hibanur.karadag@gmail.com, ORCID ID: 0009-0000-8643-3744

Bu makaleye atf için / To cite this article: Karadağ, H. (2024). Suriyeli Göçmenlerin Uyum Sürecinde Etnik Kimliğin Rolü Toplum ve Kimlik Dergisi, 1(1), 30-48. Doi: 10.5281/zenodo.12635181

Geliş Tarihi (Received): 10.02.2024, Revizyon (Revision): 09.06.2024, Kabul Tarihi (Accepted): 18.06.2024

nedenle, etnik kimliğin göçmenlerin uyum sürecinde oynadığı rol; bireyin içinde bulunduğu duruma, temas ettiği kişilere ve maruz kaldıkları olaylara bağlı değişkenler çerçevesinde farklılık göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Suriyeli göçmen, kimlik, uyum, kültürleşme.

Abstract

Türkiye has witnessed many migration movements throughout history. Due to its geographical location, it is among both immigrant-receiving and emigration countries. However, it is a transit country as it is used as a transit route to different countries. When recent migration movements are evaluated, the civil war in Syria after 2011 has been an important factor. The ongoing civil war causes immigrants to become permanent. The concept and policies of integration have gained importance as Syrian immigrants, who were initially seen as 'guests', turned into permanent residents. The main purpose of this study is to examine the effects of ethnic identity on the post-migration adaptation processes of Syrian immigrants. In the study, in which the qualitative research method was adopted, interviews were conducted with 40 Syrian immigrants living in Istanbul via semi-structured interviews. In the research, the effect of ethnic identity on acculturation and adaptation process in the post-migration period was discussed. Research results show that the adaptation process of immigrants who identify with their ethnic identity is more advantageous. However, there are also findings that in certain cases, identification with ethnic identity becomes an obstacle to integration with the immigrant society. For this reason, the role that ethnic identity plays in the adaptation process of immigrants is determined within the framework of variables depending on the situation the individual is in, the people she comes into contact with and the events she/he is exposed to.

Keywords: Syrian immigrant, identity, adaptation, acculturation.

1. Giriş

Tarih boyunca insanlarsiyasi, ekonomik, kültürel, sosyal ve doğal nedenlerden dolayı zorunlu veya gönüllü şekilde göç etmişlerdir. Dünya üzerinde insan hareketleri iklim krizi, çatışmalar, iç savaşlar, adaletsiz gelir dağılımı, daha iyi şartlarda yaşam kurma isteği, çevre koşulları gibi nedenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 2022 verilerine göre, zorla yerlerinden edilen insan sayısı dünya genelinde rekor seviyeye ulaşarak 112.6 milyona ulaşmıştır. Raporla göre çatışma, zulüm, ayrımcılık, şiddetin yanında iklim değişikliği nedeniyle göç etmek zorunda kalan insan sayısının ilerleyen yıllarda ciddi boyutlara ulaşacağı belirtilmiştir (UNHCR, 2022: 6).

Artan göç hareketiyle birlikte, homojen yapılar yerine farklı kimlikler ve kültürel gruplar görünür olmaya başlamıştır. Farklı kimliklerin bir arada yaşaması temel anlamda uyum süreci ile ilgilidir. 2011 yılından bugüne Suriye’de yaşanan iç savaş, Türkiye’ye göçün nedenini oluşturmaktadır. Kısa sürede milyonlarca Suriyeli’nin Türkiye sınırlarına göç etmesi beraberinde uyum tartışmalarını da getirmiştir. Bireyler göç ederek sadece sınır ötesine geçmekle kalmayıp, kendi kültürel özelliklerini ve kimliklerini de beraberinde getirmektedir. Göç konusu tartışıldığında, kimlik konusunun ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Göç ettikleri ülkede kimliklerin benzerliği ve farklılaşması, göçmenlerin uyum sürecini yakından etkilemektedir.

Bu çalışmanın amacı Suriyeli göçmenlerin, sığınmacı deneyimiyle kimlik ilişkisinin ve bu ilişkinin uyum sürecine etkisinin araştırılmasıdır. 2011 yılında “misafir” olarak tanımlanan Suriyeli göçmenler, Türkiye’ye geldikten üç yıl sonra resmi olarak bir statü elde etmişlerdir. Suriyelilerin göç süreci yıllar içerisinde hukuki boyutta olduğu kadar sosyo kültürel boyutta da değişikliğe uğramıştır. Bu çalışma, kimlik üzerinden Suriyelilerin uyum sürecinin analizini yapmayı amaçlamıştır.

Bu çalışma, 2011 Arap Bahar sonrası göç eden ve İstanbul ilinde yaşayan Suriyeli göçmenler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma yöntemi, farklı ilçelerden, farklı sosyo ekonomik statüye sahip 30 göçmen ile yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat ile yapılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler deşifre edilerek metin haline getirilmiştir. Daha sonra “tematik söylem analizi” yöntemiyle analiz edilmiştir.

2. Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Durumu

2011 yılında Arap Baharı'nın etkisiyle Suriye'de yönetime karşı başlayan gösterilerin çatışmaya dönüşmesi sonucu, milyonlarca insan yerinden edilmiştir. Suriye yönetimine karşı başlayan gösteriler kısa bir süre de Suriye'de iç savaşa dönüşmüştür. Çatışma ortamı nedeniyle kaçan Suriyeliler komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. UNHCR'nin raporuna göre, 15 Mart 2011 yılından bugüne, Suriye'de yaşanan iç savaş sonucu 6.5 milyon kişi sığınmacı konumuna gelmiştir. Yine aynı raporda, en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke, 3.6 milyon kişiye ulaşarak, Türkiye olmuştur (UNHCR, 2022: 2). Türkiye'nin kısa sürede karşılaştığı göç hareketi toplumsal ve hukuki boyutta yeni düzenlemeleri beraberinde getirmiştir.

2.1. Suriyelilerin Demografik Görünümü

Bu bölümde, iç savaş sonucu ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeli nüfusun illere göre dağılımı, cinsiyet ve yaş durumları ele alınacaktır. 2011 tarihinde, Suriye nüfusunun 21 milyonun üzerinde olduğu görülmektedir (AFAD, 2019: 11). 15 Mart tarihinde başlayan çatışmalar kısa sürede insani drama dönüşerek, ülke nüfusunun %25'i farklı ülkelere göç etmesine sebep olmuştur. Suriye içinde yer değiştiren nüfusun ise 7 milyon olduğu belirtilmektedir (Erdoğan, Çorabatır, 2019: 4).

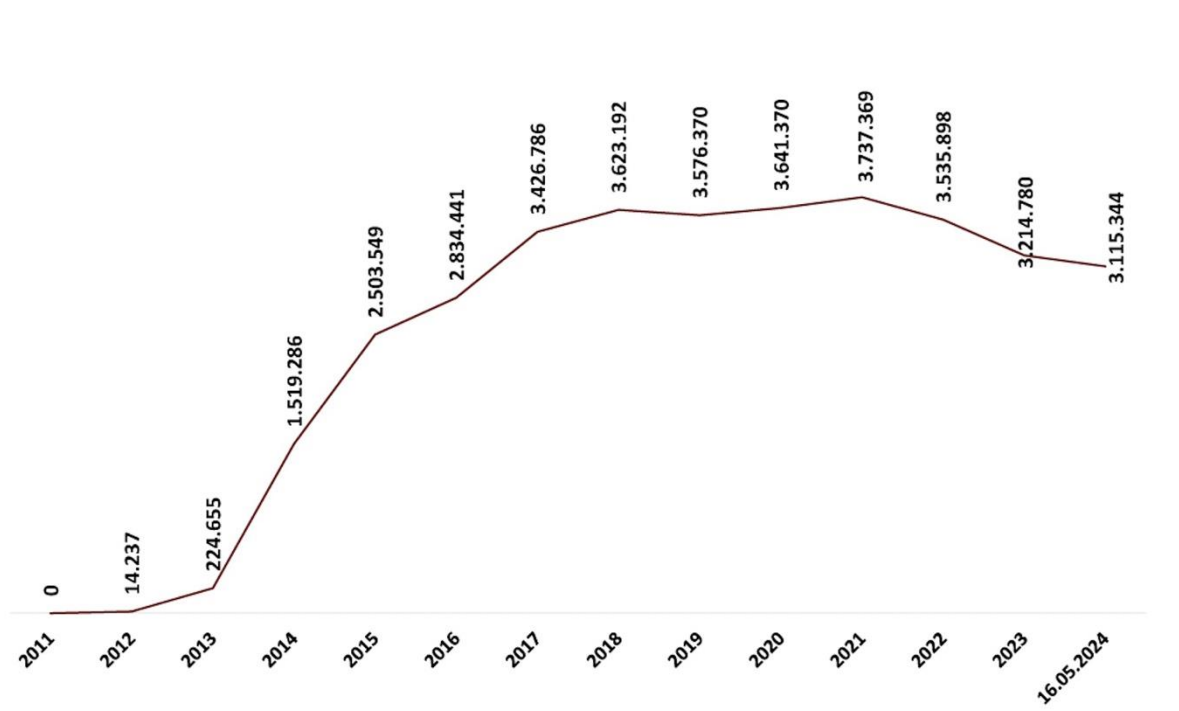
Çatışma ortamından kaçan Suriyelilerin Türkiye'ye gelişleri, ilk olarak 29 Nisan 2011 tarihinde, Hatay Yayladağı ilçesinden 260 kişilik bir grubun gelmesiyle başlamıştır (AFAD, 2019: 11). Ancak kısa sürede sayıların hızla artması kitlesel göç hareketini beraberinde getirmiştir. Başlangıçta açık kapı politikası uygulayan Türkiye, gelen sığınmacıları kamplara yerleştirmiştir. Sayıların hızlı artışıyla birlikte, ülke içinde serbest dolaşımı sağlanarak göçmenlerin hukuki statülerine yönelik düzenlemeler yapmıştır.

Türkiye'deki Suriyelilerin sayıları, 16.05.2024 tarihi itibarıyla, kayıtlı sığınmacı sayısı 3.115.344 kişidir. Kitlesel göç hareketi nedeniyle, ilk yıllarda 10 ilde, toplam 26 geçici barınma merkezi kurulmuştur. Bu merkezlerde toplam 256.971 Suriyeli sığınmacının barınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçları karşılanmıştır. Ancak kalış sürelerinin uzaması sonucunda, Suriyelilerin geçici barınma merkezleri dışında yaşamlarını idame ettirmelerinin yolu açılmıştır. 2020 yılında ise beş ilde bulunan yedi geçici barınma merkezinde 59.877 Suriyeli yaşamaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Toplam sığınmacı sayısının neredeyse

%1,85'i kamplarda yaşarken diğer çoğunluğun ülke içinde toplumsal hayata katıldığı görülmektedir.

Şekil 1'de belirtilen sonuçlar çerçevesinde, kitlesel göç sonucu Türkiye'ye gelen Suriyeliler'in sayısında hızla artış yaşanmıştır. 2022 yılı itibariyle gönüllü geri dönüş kapsamında Suriyeliler'in güvenli bölgeleri geri dönmesi desteklenerek, 517 bin kişinin Türkiye'den ayrıldığı görülmektedir.

Şekil 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (2024).

Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyelileri'in illere göre dağılımına baktığımızda, 530.791 bin kişi ile ilk sırada İstanbul ili yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana ve Mersin illeri gelmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Ancak sığınmacıların sayısal büyüklüğü kadar kent nüfusuna oranı da önem arz etmektedir. En fazla nüfusu barındıran il İstanbul olmakla birlikte, kent nüfusu içinde Suriyelilerin oranı %3.63 olduğu görülmektedir. Diğer illerde kent nüfusuna oranı dikkate alındığında, Şanlıurfa %21.22, Kilis %38,5, Hatay ise %26.59 oranında Suriyeli nüfusu barındırmaktadır (Erdoğan ve Çorabatır, 2019: 10; İç İşleri Bakanlığı, 2022).

Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin cinsiyete göre dağılımları ise birbirlerine yakın orandadır. Türkiye'deki Suriyeli göçmen nüfusun 1.624.329'unu erkekler,

1.491.015'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Bu nedenle %54'ü erkeklerden, %46'sı kadınlardan oluşan Suriyeli sayısında cinsiyet oranları eşit düzeye yakındır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Demografik özellikleri içerisinde yaş dağılımları incelendiğinde, kadın ve erkeklerde % 51,80-52,60 aralığı ile 19- 54 yaş grubunda yer alan sığınmacılar oluşturmaktadır. İkinci olarak, %30,20-30,50 aralığı ile 0-12 yaş grubuna sahip çocuklar yer almaktadır. En düşük yoğunluğuyorsa % 1-1,50 aralığı ile 65 yaş üstü kişiler bulunmaktadır (AFAD, 2019: 47). Bu nedenle Türkiye'de bulunan Suriyeli nüfusun genç ve çocuk oranının yüksek olduğu görülmektedir.

Yaş dağılımı konusunda önemli bir diğer unsur yenidoğan sayısındaki artış olarak karşımıza çıkmaktadır. 2011 sonrası Türkiye'de doğan Suriyeli bebek sayısı İçişleri Bakanı'nın 2023 yılında yaptığı açıklamaya göre 700 bin olduğu belirtilmiştir. Ancak TÜİK verileri Suriyeli kadınların doğum oranının yıllara göre düştüğünü ve 2021 yılından bugüne kadar 966 azalarak 6 bin 425'e gerilediğini belirtmiştir (TÜİK, 2024).

2.2. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüleri

Türkiye'nin göç hukukuna yönelik düzenlemelerinde 1951 yılında oluşturulan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi temel olarak değerlendirilmektedir. 1961 yılında Türkiye sözleşmeye taraf olarak, yabancılara yönelik hukuki statüleri belirlemiştir (Odman, 1995: 162). Ancak, 1968 yılında New York Protokolü'nü onaylarken coğrafi alan kısıtlamasını uygulayacağını belirterek sadece Avrupa ülkelerinden gelenlere mülteci statüsü vermiştir (Ekşi, 2018: 24-25). 1994 Yönetmeliği ile Avrupa dışından gelenlere yönelik sığınmacı statüsü kabul edilmiştir. Her iki statü değerlendirildiğinde, göç eden kişinin ferdi başvuru zorunluluğunun olduğu görülmektedir (Odman, 1995: 196). Bu nedenle 2011 sonrası kitlesel göçle gelen Suriyeliler bu kapsam dışında kalmıştır.

Türkiye'nin öngörülemez bir göç dalgası ile karşı karşıya kalması, yeni bir hukuki düzenlemeyi beraberinde getirmiştir. Bu alanda gerçekleşen yasal düzenlemeyi, 4 Nisan 2013 tarihinde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nu (YUKK) kabul ederek gerçekleştirmiştir. Bu kanun çerçevesinde yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışlarıyla sağlanacak haklar kanun çerçevesinde belirlenerek, İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından takip edilecektir (YUKK)Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: Md.1).

YUKK çerçevesinde, 22 Ekim 2014 tarihinde yayınlanan yönetmelikte, 28 Nisan 2011 tarihinden itibaren gelenlerin geçici koruma statüsünde olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, Suriye'den kitlesel göçle gelen kişilere, uluslararası hukuk çerçevesinde sağlanan statü “geçici koruma” statüsü olmuştur (Ekşi, 2018: 28). Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında, İl Göç İdaresi bünyesinde, 81 ilde kayıt işlemleri gerçekleştirilmektedir (TBMM, 2018: Md.21). Kayıt işlemleri sonucu verilen Geçici Koruma Kimlik Belgesiyle birlikte sağlık, eğitim, çalışma alanlarında temel ihtiyaçlara erişimin sağlanması hedeflenmiştir (TBMM, 2018: Md.114-115).

3. Uyum Teorileri Çerçevesinde Göçmen Davranışları

Göçmenlerin uyum süreci, göç eden bireyle birlikte, göç edilen ülke toplumunu ilgilendiren iki yönlü bir süreçtir. O nedenle sadece göçmenleri değil, göç edilen ülke toplumunu da yakından etkilemektedir. En genel tanımı ile uyum kavramı, bireylerin veya grupların göç edilen yerdeki çevresel talepler doğrultusunda yaşamlarını tekrardan düzenlemeye yönelik değişiklikleri ifade etmektedir. Gerçekleşen bu değişim süreci hemen gerçekleşebileceği gibi daha uzun da sürebilir (Berry, 1997: 13). Çeşitli değişkenlere bağlı olarak bireyin uyumu farklılaşmaktadır. Uyum süreci, kültürleşme stratejileri ve bireylerin tercihleri kapsamında, kültürleşme gruplarının hangi amaçla geldiği, göç edilen ülkede kalış süresi, yaş, cinsiyet gibi birçok değişkene göre farklılık göstermektedir. Bu durum da bireyin entegrasyon, asimilasyon, ayrılma ya da marjinalleşme olarak tanımlanan uyum süreçlerini etkilemektedir (A.g.e: 14).

3. 1. Sosyal Kimlik Teorisi

Kimlik kavramı, günümüz dünyasında bireyin özellik ve niteliğini belirten faktör olarak görülmektedir. En genel tanımıyla kimlik, bireyin hem kendini nasıl gördüğünü hem de toplum tarafından nasıl görüldüğünü kapsayan ve bireyin özelliklerinin belirtildiği kavramdır. Ancak bireyin kişiliğini anlamak için kimlik örgütlenmelerine bakmak gerekir. Çünkü bireyin kimliği, birçok kişiliğin bir araya gelmesi sonucu oluşmaktadır (Aşkın, 2010: 213). Simgeler ve görünüşlerle ilgili olan kimlik, bir topluluğun içerisinde, aynı tınılara, aynı ten rengine, aynı benzerlik ya da kusurlara sahip insanların kendilerini o topluluğa ait hissetmesi ile ilgilidir. Topluluk için geçerli olan bu durum, sosyal bir grup ya da ulusal bir toplum için de geçerlidir (Maalouf, 2019: 100).

Sosyal Kimlik Teorisi ise bireyin davranışlarını, duygu ve düşüncelerini, içinde bulunduğu sosyal grup tarafından belirlendiğini ileri sürmektedir. Bu kapsamda bireyin sosyal kimliği, ait olduğu sosyal grup tarafından gelişmektedir (Aşkın, 2010: 214). Henri Tajfel ve John Turner tarafından 1970'lerin ortalarında geliştirilen bu kuramın temel varsayımı; bireylerin, kendilerini üyesi oldukları sosyal grubu üzerinden tanımladığı düşüncesine dayanmaktadır. Birey kendisini ve başkalarını, sosyal kategoriler sistemi içindeki konumu açısından tanımlamaktadır. Bu nedenle sosyal kimlik, kişinin böyle bir sistem içindeki kendi konumunun tanımı olarak anlaşılabilir (Turner, 1975: 7). Bu kurama göre bireyler olumlu bir sosyal kimlik sahibi olabilmek için, içinde bulunduğu grupla diğer grupları kıyaslayarak, diğer grubu küçümseme yoluna gider ve benlik saygılarını yükseltmek isterler (Demirtaş, 2003: 130-131).

Bireylerin oluşturduğu sosyal sınıflandırma, gruplararası karşılaştırmayı da beraberinde getirmektedir. Grup içi ve grup dışı olarak yapılan bu sınıflandırma, bireylerin kendi iç grubunu kayırarak, dış gruba karşı ayrımcılığı tetiklediği belirtilmiştir (Turner, 1975: 6).

Sosyal kimlik kuramı, bireylerin, bir grubun üyesi olduklarında, kişisel kimliklerinde ne gibi değişiklikler gerçekleştiğini ele almaktadır. Bu kurama göre; bir gruba ait olmakla birlikte, öncelikli olarak bireyin benlik algısı değişmektedir. Fatma İlknur Akgül'ün de (2021: 1080) bu duruma atfen çalışmasında ifade ettiği gibi "Bireyin birden fazla kimliğe sahip olması, farklı kimliklerin farklı durumları da oluşturması anlamına gelmektedir". Böylece, birey için anlamlı olan grup üyeliği, kişisel kimliğin yerini sosyal kimliğe bırakmaktadır. Bu nedenle insanlar, birey olarak hareket etmekten ziyade, belirli bir sosyal sınıfın üyesi olarak hareket etmektedir. Bu kuram çerçevesinde, insanların kendilerini tanımlamaları, toplum yapı içerisindeki gruplar üzerinden gerçekleşmektedir (Demirtaş, 2003: 129).

3. 2. Berry'nin Kültürleşme Teorisi

Göç sonrası uyum süreci değerlendirilirken, ele alınan bir diğer kavram kültürleşme kavramıdır. Kültürleşme göçmenlere yönelik konularda, kullanılan bir terim olsa da terim, anlamı ve sosyal bilimlerdeki kullanımını açısından hala anlaşılması güç bir konudur (Sam ve Berry, 2016: 11). Kavram ilk olarak, 1883 yılında John Wesley Powell tarafından, kültürler arası etkileşimin neden olduğu psikolojik değişikliklere atıfta bulunmak amacıyla kullanılmıştır (A.g.e.: 13).

En genel tanımıyla kültürleşme, farklı kültürel geçmişlere sahip bireyler ve gruplar arasında gerçekleşen temas sonrasında ortaya çıkan değişiklikleri kapsamaktadır. 1936'da Linton Redfield ve Herskovits tarafından ele alınan kavram, farklı kültürlere sahip birey gruplarının sürekli olarak ilk elden temasa geçmesi ve gruplardan birinin veya her ikisinin kendi kültür modellerinde sonradan meydana gelen değişiklikler olarak açıklanmaktadır. Redfield ve Herskovits'in yorumu, kavramın klasik tanımı olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte terim bazen asimilasyon yerine yanlış veya eş anlamlı olarak kullanılmaktadır

Kültürleşme sürecini ele alan iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Birincisi, ilk olarak 1964 yılında Milton M. Gordon tarafından geliştirilen "Tek Boyutlu Kültürleşme Modeli" ikincisi ise Berry tarafından 1980 yılında geliştirilen "İki Boyutlu Kültürleşme Modeli"dir. Gordon'a göre tek boyutlu kültürleşme modelinde, kişi ya kendi kültür ve kökenine bağlıdır ya da kendi kültürel özelliklerinden vazgeçerek, ana akım kültürün özelliklerini benimsemektedir (Gordon, 1964: 159).

Tek boyutlu kültürleşme modeli, asimilasyon olarak değerlendirilmiş ve göçmenlerin kültürleşme sürecini açıklamada uzun yıllar boyunca kullanılmıştır. Ancak bu görüş, göçmenlerin gelişile birlikte ev sahibi toplumunun nasıl bir değişime uğradığını açıklamakta eksik kalmıştır. Berr'nin ele aldığı iki boyutlu kültürleşme modelinde ise özgün kültürü kaybetmeden, ev sahibi toplumun kültürü ile etkileşimde olmanın mümkün olduğu varsayımı mevcuttur (Sam ve Berry, 2016: 18). Bu kuram sonucunda kültürleşme süreci, sadece göçmenleri kapsayan tek taraflı etki alanını birey, grup ve toplum düzeyinde ele alan karşılıklı etkileşim olarak gelişmiştir.

Berry kültürleşme modelini birey ve ev sahibi toplum açısından ayırmaktadır. Birey açısından kültürleşme stratejileri asimilasyon, ayrılma, bütünleşme ve marjinalleşme olarak dört gruba ayrılmaktadır. Baskın toplum açısından kültürleşme stratejileri ise eritme potası, ayırma, dışlama ve çok kültürlülük olarak dört gruba ayırmıştır (Berry, 1997: 10). Asimilasyon baskın olmayan grubun, kendi kültürlerini ve kültürel kimliklerini koruyup sürdürmek istemeyip, ana akım toplumun özelliklerini benimsemesi anlamına gelmektedir. Süreç bunun tam tersi olarak işler, azınlık toplum kendi kültürel özelliklerini korumaya devam edip ana akım toplumla etkileşime girmekten kaçınırsa "ayrılıkçılık" stratejisi benimsenmiş olacaktır. Bütünleşme stratejisinde ise, bireyler hem kendi kültür ve değerlerini koruyup hem de ev sahibi toplumun bir parçası olmak için etkileşime geçmektedir. Marjinalleşme stratejisinde ise, azınlık gruptaki bireyler, kendi kültürel kimliklerini korumaya çalışmıyor aynı zamanda diğer gruplarla ilişki

kurmaya da çok az ilgi duyuyorlarsa bu durum marjinalleşme olarak tanımlanmaktadır. Berry'ye göre marjinalleşme eğiliminin iki nedeni bulunmaktadır. Birincisi, kendi kültür ve kimliklerine az ilgi duymaları; ikincisi ise ayrımcılıkla karşılaşmalarıdır. Bahsedilen kültürleşme stratejileri, baskın olmayan grupların kültürlerarası ilişkilerde nasıl yer almak istediklerini seçme özgürlüğüne sahip oldukları varsayımına dayanmaktadır. (A.g.e.: 35).

Baskın grup açısından ise göçmen grubun asimile etme yolu seçildiğinde eritme kazanı metaforu üzerinden açıklanmaktadır. Ancak göçmenler bunu yapmaya zorlandığında, baskı oluşturacağı düşünülerek, düdüklü tencere metaforu kullanılmıştır. Bununla birlikte, baskın grup, ayrılma stratejisini desteklediğinde ayırma, göçmenlerin marjinalleşmesi isteniyorsa dışlama stratejisinin benimsendiği ifade edilmiştir. Baskın toplum tarafından kültürel çeşitliliğin desteklendiği durumda ise çok kültürlülük stratejisi gerçekleşmektedir. Baskın toplum ile azınlık grup arasında entegrasyonun sağlanması için karşılıklı bir uzlaşmaya ihtiyaç vardır. Bu düşünce, kültürel olarak farklı insanlar olarak yaşama hakkının her iki grup tarafından da kabul edilmesini içermektedir (Berry, 1997: 10).

Richard Bourish tarafından Berry'nin kültürleşme modeli temel alınarak "Etkileşimli Kültürleşme Modeli" geliştirilmiş ve mevcut dört kültürleşme stratejisine beşinci kategori eklenmiştir. Bu kültürleşme modeli beş kültürleşme stratejisini içermektedir. Bu stratejiler; asimilasyon, bütünleşme, ayırma, dışlama ve bireyciliktir. Bu kapsamda, Berry'nin kültürleşme stratejileri ile benzeştiğini fakat "bireycilik" stratejisinin eklendiğini görülmektedir. Yine aynı şekilde, baskın toplum açısından beş kültürleşme stratejisinin olduğunu ortaya koyarak Berry'nin modeline "bireycilik" stratejisi eklenmiştir. Bireycilik, kendilerini ev sahibi topluluk ya da göçmenler gibi, grup kategorilerinin üyeleri olarak değil, bireyler olarak tanımladıkları bir tercihi ifade etmektedir (Bourhis vd., 1997: 381).

4. Suriyeli Göçmenlerin Uyum Sürecine Yönelik Saha Çalışması: İstanbul İli Örneği

Bireylerin veya grupların göç edilen yerin çevresel talepleri doğrultusunda yaşamlarını tekrardan düzenlemeye yönelik değişiklikleri ifade eden uyum kavramı, genel olarak bir değişimi ifade etmektedir. Bu değişim süreci hemen gerçekleşebileceği gibi daha uzun da sürebilir. Uyum kültürleşme sürecinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Berry, 1997: 13). Suriyelilerin göç sonrası uyum süreci değerlendirildiğinde, değişen yaşam koşullarına göre davranış biçimlerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

İstanbul ilinde, farklı sosyo-ekonomik statüye sahip göçmenler üzerinde yaptığımız araştırmada, kimliğin uyum süreçleri üzerine etkisi incelenmiştir. 30 göçmen üzerinden İstanbul'un, Fatih, Başakşehir, Bahçelievler, Kağıthane ve Ümraniye ilçelerinde gerçekleştirilen saha çalışması yarı yapılandırılmış mülakat ile gerçekleştirilerek, göçmenlere sorulan sorular, kimlik ekseninde yan sorularla desteklenmiştir. Göç eden kişiler, hedef ülkeye ulaştıkları andan itibaren, kendi kimlikleri ikincil plana düşmektedir. Bunun sonucunda kendi kimlikleri ile ilgili bir dönüşüm yaşamaktadır. Bu durumda birey, sosyal kimlik algısını ön plana çıkartarak, göç edilen toplumdaki hakim kimliğe karşı ötekileştirme düşüncesi içerisine girebilmektedir. Sosyal kimlik teorisinde de bahsedildiği gibi, grup içi ve grup dışı olarak yapılan sınıflandırma ile, bireyler kendi iç grubunu kayırma ve dış gruba karşı ayrımcılığı tetikleme eğilimindedir (Turner, 1975: 6).

Suriye'den gerçekleşen göçle birlikte, hem göç eden toplum hem de hakim toplum açısından grup içi kayırmanın yaşandığı gözlenmiştir. Göçmenlerin ulusal kimliğine bağlı olarak maruz kaldıkları ayrımcılığın, uyum sürecini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. “Çiçeklerle karşılanan işçilerden, istenmeyen yabancılara dönüşmek” sloganı artan göçle birlikte Suriyelilere yönelik ayrımcı bakış açısını özetlemektedir. Özellikle yoğun göç alan ülkelerde, göçmenlere bakış açısında dönüşüm yaşandığı görülmektedir (Baştürk, 2009: 517).

Arap Baharı süreciyle birlikte Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere uyguladığı açık kapı politikası, sayılarının hızla artmasıyla kültürel uyumları başta olmak üzere, ekonomik, siyasal ve kültürel birçok alanda tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Göçmenler ve ev sahibi toplumun ortak olarak paylaştığı kamusal alanlarda iki toplum arasında çeşitli problemlerin, dışlayıcı tutum ve davranışların somutlaştığı görülmektedir (Diker, P.N. ve Karan, 2021: 282). Suriyeli göçmenlere karşı yaşanan ayrımcılığın temelinde, toplum tarafından kültürü bozan ve güvenliği tehdit eden ötekiler olarak görülmeleri ve ötekilerin hepsine bizde olmayan olumsuz özelliklerin atfedildiği görülmektedir (Diker ve Karan, 2021: 303). Aşağıdaki ifadelerde Suriyeli göçmenlerin, karşılaştığı ayrımcılığın temelinde göçmen olmanın yanında Arap kimliğinin etkisi belirtilmiştir:

Bir sefer kızıma gelinlik alacağım. Mağazaya gittim. Arapça konuştum kızım. “Siz Arap mısınız, Suriyeli misiniz?” dediler. “Evet” dedik. “Satmıyorum, istemiyorum Araplara satmayı” dedi. Bende “Problem yok yani ne yaptık ki daha ilk gelir gelmez bunu soruyorsun” dedim (B.D., 2022).

Aşağıdaki ifadelerde bir diğer katılımcı, Arap kimliğinden kaynaklanan düşüncelerin, ayrımcılığa neden olduğunu söylemiştir:

Çocuklar anneden böyle davranmayı öğreniyor. Mesela benim evlat edindiğim çocuk 3.sınıfa gidiyor ve her sene bunu çekiyor. İlk gittiğinde sınıfta hiçbir arkadaşı yoktu. Anneler tembihliyor. Suriyelilerle konuşmayın, onlar temiz değil, kötü insanlar diyorlar (D.S., 2022).

Türk Dış Politikası Kamuoyu Algılamaları Araştırması 2021 yılı raporu araştırmamızı destekler niteliktedir. Raporda, Suriyeli sığınmacılardan memnuniyetsizlik oranı %46.8 olarak belirlenmiştir (Aydın, 2021: 119). Bir diğer araştırma İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmaya göre; İstanbul’da katılımcıların %78’inin, hükümetin Suriyelilere Türk vatandaşlarına davrandığından daha iyi davrandığını düşündüğü belirtilmiştir (İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü, 2020: 35).

Suriye’den gelen göç hareketinin sonucunda farklı iki kültürün karşılaşması uyum sürecinde belirli olumsuzlukların yaşanmasına neden olmuştur. Ev sahibi konumunda olan yerliler, ülkeye yeni gelmiş olan göçmenleri “yabancı” olarak nitelendirmekte ve ötekileştirebilmektedir (Diker ve Karan, 2021: 302). Suriyeli göçmenlere yönelik ayrımcılığın temelinde bu nakış açısı yer almaktadır.

Göçle birlikte bireyler ailesinden ve mevcut kültüründen uzaklaşmaktadır. Bunun sonucunda, göç edilen yeni yerdeki kültürel özelliklerin farklılaşması çeşitli duygusal sorunlar yaşamasına sebep olabilmektedir. Göçmenlerin karşılaştıkları bu tutum karşısında, sosyal kimliklerinin ön plana çıktığı ve bireysel kimlikleri yerine, ait olduğu sosyal grubun davranışlarını şekillendirdiği görülmektedir. Bu nedenle, göçmenler kendi sosyal gruplarına yakın olan bölgeleri, işleri tercih ederek hem kendilerini güvende hissetmekte, hem de uyum sürecini daha kolay gerçekleştirmektedir. İstanbul’da Suriyeli nüfusun yoğun olduğu Fatih ilçesinde yaşayan katılımcı, aşağıdaki ifadeleri ile bu durumu desteklemektedir:

Fatih’te yaşıyorum. Hiç benim memleketimden ayrı görmüyorum. Çünkü aynı. Fatih camisini kaldır Suriye’de, Şam’da bir yere koy. Etrafındaki dükkanlar, çarşılar aynı. Biz hiç garipsemedik. Başka yerlere de gittim. Mesela Ankara’da yaşayamadım. Yine kızım Başakşehir’de. İlla oraya gidelim dedi. Gitmem dedim Fatih aynı Suriye (H.U., 2022).

Bir diğer katılımcı, aynı kimliğe sahip göçmen grupların, toplumsal yaşamda işlerini kolaylaştırdığını belirtmiştir:

Buraya gelmeden önce bazı dernekler vardı. Bizim Suriye dernekleri yani. Onlarla iletişimdeydik zaten. Sonra buraya geldik. Ev bulmamızda, iş bulmamızda yardımcı oldular. Telefonda iş için grup oluşturuyorlar. Özellikle Araplar'dan kim hangi pozisyonda işçi arıyorsa yazıyor. Biz de öyle iş buluyoruz. Bazen fuarlara şirketlere tercüman olarak gidiyoruz. Kendi toplumun olunca daha bir güveniyorsun (G.Y., 2022).

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında Suriyeli göçmenler, kendilerini tanımlamakta ve karşılaştıkları sorunlarda, bağlı oldukları sosyal grubu dikkate aldıkları gözlenmiştir. Sosyo-kültürel uyum sürecinde, gündelik yaşamda karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmede, sosyal grupların etkili olduğu görülmektedir.

Süreç içerisinde, geçici misafirlikten kalıcılığa doğru değişim gösteren Suriyeli göçmenlerin, uyum stratejilerinin de farklılaştığı görülmektedir. Aynı kimliğe sahip, kendi sosyal grubuna aidiyet ve izole yaşamdan ziyade, Berry'nin belirttiği, entegrasyon stratejinin benimsendiği görülmektedir. Sosyal gruba aidiyet dışında, göçmenlerin uyum sürecinde, kültürleşme stratejilerinin farklılaştığı görülmektedir. Genel olarak entegrasyonu benimseyen Suriyeli göçmenlerde, önemli etkenlerden biri, dini ve kültürel yakınlık olmuştur. Göç eden toplum ve ev sahibi toplumun dini inançlarının farklı olması kültürleşme ve uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Berry, farklı dini inanışlara sahip toplumların, birbirlerine alışıp sosyalleşmelerinin zamanla gerçekleşeceğini belirtmiştir (Berry, 1997).

Suriyeli göçmenlerden, Müslüman bir ülkeye gitmenin, kaygılarını azalttığını dile getiren katılımcı, iki kültür arasındaki benzerliğin uyum sürecini kolaylaştırdığını söylemektedir:

Kendi kültürümüz ile Türk kültürü arasında çok büyük bir fark göremiyorum hatta daha benzerlik görüyorum. Belki Türkiye yerine Avrupa'ya gitmiş olsaydık bu kadar kolay adapte olamazdık. Çünkü burada ezan sesi duyunca kendini ülkende gibi hissediyorsun (H.S., 2022).

Bireyler, kendi gruplarının bir üyesi olarak kimlik geliştirmenin yanı sıra, daha geniş bir toplumun bir üyesi olarak kimlik geliştirebilmektedir (Sam ve Berry, 2016: 404). Bu kapsamda yaş faktörü kimliklerin belirlenmesinde ve uyum sürecinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Erken yaşta gerçekleşen göç hareketi, uyum sürecini kolaylaştırırken,

bireylerin ebeveyn ve yaşlılık sürecinde yeni kültüre uyum konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Uzun bir süre, kendi kimlik ve kültürü içerisinde yaşayan bireylerin, yeni bir kültür ve ortama uyum sağlaması daha güç olabilmektedir (Berry, 1997: 21).

Araştırmanın katılımcılarından genç bir kadının şu sözleri bu durumu ifade etmektedir:

İstanbul'a tek başıma okumak için gelmiştim. Şimdi ikinci üniversitemi okuyorum alanımda uzmanlaşıyorum. Londra'ya gitme fırsatım da vardı ama ben Türkiye'yi seçtim. Dil de öğrendiğim için çok rahat iletişim kuruyorum. Hatta bazen Türk olduğumu sanıyorlar. Burada hiçbir farklılık hissetmedim diyebilirim. Kendi ülkemde yaşıyor gibi rahat ve mutluyum (B.S., 2022).

Katılımcılardan dernek başkanlığı yapan H.U., Türk toplumu ile entegrasyonun gerçekleşmesinde, dil öğrenmenin önemine vurgu yaparak, dil kursları açtığını ve ücretsiz olarak kadınlara hizmet verdiğini belirtmiştir. Derneğe gelen kadınların, ilk zamanlara göre kendilerini daha rahat ifade ettiklerini şu sözlerle açıklamıştır:

Tek başıma beş çocuğumla Türkiye'ye gelmiştim. İlk geldiğimde çok zorlandım. Özellikle dil konusunda. Türkçemi geliştirdim. Kurslara katılıyorum. Kursta açtım elhamdulillah. İnsanlar zaten gelirken zor bir süreç geçiriyor. Biraz da olsa kolaylaştırmışsam ne mutlu bana. Türkçe hocalarımız var. Onlarda ders verirken Arapça öğrenmiş oluyorlar. Kaynaşıyoruz birlikte (H.U., 2022).

Yukarıda ele alınan kültürleşme stratejilerinden entegrasyon, uyum sürecinin en fazla olduğu durumlarda görülmektedir. Bu strateji, baskın olmayan grupların kültürlerarası ilişkilerde nasıl yer almak istediklerini seçme özgürlüğüne sahip oldukları varsayımına dayanmaktadır. Bu nedenle kültürleşme stratejileri her zaman bu ekseninde değerlendirilmemektedir. Bu sürecin işlevsel olması için, azınlık grupla birlikte baskın grubun da kabulünü içermesi gerekmektedir. Karşılıklı uzlaşma ile gerçekleştirilen entegrasyon durumunda bu stratejilerden bahsedilmektedir (Sam ve Berry, 2016: 18). Ancak bazı durumlarda, marjinalleşme ya da ayrılma stratejinin yaşandığı görülmektedir. Türkiye'de baskın grup olarak adlandırılan toplumun, azınlık grup olarak bulunan Suriyeliler üzerinde dominant baskısı ve olumsuz olarak görülen özelliklerin göçmen gruplarla ilişkilendirilmesi, uyum sürecinde ayrılma ya da marjinalleşmeye yönelmesine neden olmaktadır. Karşılaştıkları

ayırıcı tutum karşısında, toplumsal alanda görünür olmak istemeyen bir katılımcı bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Türkiye'ye mecburiyetten dolayı geldik. Eşim bazen karton topluyor bazen başka işler bulmaya çalışıyor. 2 çocuğum var ve hamileyim. Avrupa'ya gitmek istedik. Başvuruda bulduk. Belki daha iyi bir yaşama kavuşuruz diye ümit ediyoruz. Çünkü burada her şey çok zor. Okulda bu oğlum şiddete uğradı. Suriyeli diye adımız çıkmış. Yani gerçekten zorlanıyoruz. Ben geldiğimden beri alışveriş merkezi, park nedir bilmiyorum. Sadece okula gidip çocuğumu alıp eve geliyorum (R.Y., 2022).

Son 20 yılda Türkiye'ye gelen Ortadoğulu sığınmacılar ile yapılan çalışmada, sığınmacıların %99'unun Türkiye'ye uyum sağlama ve sosyal ilişki kurma konusunda sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Sorun yaşadıkları alanlar ise; “en çok eski arkadaşlık ilişkilerini özleme (% 69,9), ülkelerinde maddi durumu iyi iken burada kötüleştiği için uyumda zorlanma (% 64,3), ülkeler farklı olduğu için uyumda zorlanma (% 63,9), gelecekte iyi bir yaşantısının olabileceğini düşünememe (% 63,1), insanlarla yeni ilişkiler kurma konusunda güçlük yaşama (%58,5), ailesiyle sadece iltica konusunda konuşma (% 59,7), kültür farklılığı yaşama (% 57,3), kendini yalnız hissetme (%56,9), ve Türkçe bilmediği için insanları anlamakta zorlanma (%55,3) ve bundan dolayı kendini ifade etmekte zorlanma (%57,5)” olarak tespit edilmiştir (Demirbaş ve Bekaroğlu, 2021: 13).

5. Sonuç

Göç hareketi, sadece sınır ötesi bir hareket anlamına gelmemektedir. Bireyler kültürel değerlerini, aidiyetlerini geride bırakarak, ya da göç ettikleri ülkenin sosyo-kültürel yapısı ile harmanlayarak yeni bir süreci yaşarlar. Karşılaştıkları bu yeni hayat birçok zorluk ve yeni bir düzeni beraberinde getirmektedir.

2024 yılında sayıları üç milyonun üzerinde olan Suriyeliler, Türkiye'de toplumsal araştırmaların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Göçmenlerin uyum süreçleri değerlendirildiğinde, göç veren ve göç alan ülkeler arasındaki sosyo kültürel farklılıklar, bu sürecin temel belirleyeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyum kavramı iki taraflı bir süreci kapsamaktadır. Kavram, bireylerin veya grupların çevrelerine daha çok benzemek için değiştiğini, yani uyum sağladığını ima eden bir kavram değildir. Direnç gösterme, çevrelerini değiştirme veya onlardan tamamen uzaklaşma girişimlerini de içerebilmektedir. Bu nedenle, uyum kavramı iki kutuplu bir anlayışa ve iki taraflı bir eyleme sahiptir.

Suriyeli göçmenlerin uyum süreci, Türkiye'ye göç ettikleri ilk dönemden günümüze değişiklik göstermiştir. 2011 sonrası ilk yıllarda, hukuki statülerin belirsizliği, savaş travması, sosyo kültürel farklılıklar ve ekonomik zorluklar nedeni ile uyum sürecinin zorlaştığı görülmektedir. Göç sonrası inşa edilen sosyal kimlik içerisinde, “biz” ve “onlar” olarak bir ayrımın yapıldığı her iki toplumda da görülmektedir. Sosyal kimlik teorisine göre, bireyin oluşturduğu sosyal sınıflandırmada, iç gruba bağlılık ve iç grup kayırmacılığı artmaktadır. Bağlılık duyulan sosyal grupların, Suriyeli göçmenlerin toplumsal hayatta karşılaştıkları zorluklarla baş etmede ve kendilerini güvende hissetmede etkili olduğu görülmektedir.

Kimliklerden kaynaklanan farklılıkların, baskın toplum tarafından Suriyeli göçmenlere yönelik dışlayıcı davranışlara neden olmaktadır. Dil, kültür gibi farklılıkların, ötekileştirici unsur olarak görülmesi, Suriyeli göçmenlerin uyum sürecini olumsuz olarak etkilemektedir. Toplumda olumsuz olarak görülen davranışların, azınlık konumundaki göçmen toplulukla eşleştirilmesi, uyum sürecinde entegrasyon yerine, ayrılma ya da marjinalleşmeyi getirebilmektedir.

Berry'nin vurguladığı kültürleşme stratejileri çerçevesinde, toplum tarafından dışlanan ve öteki olarak görülen Suriyeli göçmenler ayrılma stratejisini benimseyerek, kendi kimliklerinden olan sosyal gruplarla olmayı ve toplumsal hayatta daha az görünür olmayı tercih etmişlerdir. Ancak, baskın toplum tarafından kabul gören ve devlet politikaları ile desteklenen göçmenlerin entegrasyon stratejisini tercih ettiği görülmektedir.

Göç hareketi ile sınırları aşan sadece göçmenler değil, kültürel değerleri, yaşama biçimleri, dil, din gibi unsurların tamamını içinde barındıran kimlikleri de olmuştur. Göç edilen ülkenin kimliği ile ayrıştığı noktalarda uyum sürecinin zorlaştığı görülmektedir. Toplumsal yaşayışta birbiri ile iç içe geçen kimlikler, göç eden toplum kadar göç edilen toplumu da yakından etkilemektedir.

Kaynakça

AFAD. (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. Erişim Adresi: [https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25337/xfiles/17a-Turkiye deki Suriyelilerin De](https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25337/xfiles/17a-Turkiye%20deki%20Suriyelilerin%20Demografik%20Gorunumu,%20Yasam%20Kosullari%20ve%20Gelecek%20Beklentilerine%20Yonelik%20Saha%20Ara%C7B1rtmasi)

mografik Gorunumu Yasam Kosu llari ve Gelecek Beklentilerine Yonelik Saha Arastirmasi 2017.pdf

- Akgül, F. İ. (2021). Kesişimsellik Yaklaşımı Bağlamında Roman Kadınların İktisadi Hayata Katılımı: İzmir Örneği. *Çalışma ve Toplum*, 2(69), 1073-1098.
- Aşkın, M. (2007). Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 213-220.
- Aydın, M. (2021). Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması. *Türkiye Çalışmaları Grubu*. Kadir Has Üniversitesi.
- Baştürk, Ş. (2009). “Uyum”dan “Dışlanma”ya: Yirmi Birinci Yüzyılda Göçmenler ve Sosyal Politika. *Journal of Social Policy Conferences*, 0(57), 515-518.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5-34.
- B.S. (2022). Mülakat. Hiba Nur Karadağ, İstanbul, 19 Ocak.
- B.D. (2022). Mülakat. Hiba Nur Karadağ, İstanbul, 17 Ocak.
- Bourhis, R. Y., Moïse, L. C., Perreault, S., ve Senécal, S. (1997). Towards an Interactive Acculturation Model: A Social Psychological Approach. *International Journal of Psychology*, 32(6), 369-386.
- Demirtaş, H. A. (2003). *Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar*. İletişim Araştırmaları, 1(1), 123-144.
- Demirbaş, H. ve Bekaroğlu, E. (2013). Evden uzakta olmak: Sığınmacıların/mültecilerin psikolojik sorunları ve alınacak önlemler. *Kriz Dergisi*, 21(1), 11-24.
- Diker, P. N. ve Karan, O. (2021). Suriyeli Mültecilerin Karşılaştıkları Sosyal Dışlanma ve Geliştirdikleri Direniş Taktikleri: Ankara Örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 281-321.
- D.S. (2022). Mülakat. Hiba Nur Karadağ, İstanbul, 12 Ocak.
- Ekşi, N. (2018). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (5.Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın.

Gordon, M. M. (1964). *Assimilation in American Life. The Role of Race, Religion and National Origins*. Oxford: Oxford University Press.

G.Y. (2022). Mülakat. Hiba Nur Karadağ, İstanbul, 20 Mart.

H.S. (2022). Mülakat. Hiba Nur Karadağ, İstanbul, 17 Ocak.

H.U. (2022). Mülakat. Hiba Nur Karadağ, İstanbul, 18 Ocak.

İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü. (2020). *İstanbul'da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlar*. İstanbul. Erişim Adresi: <https://www.istanpol.org/post-i-istanbul-da-suriyeli-sig-nmac-lara-yonelik-tutumlar>

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2017). *Geçici Koruma*. Ankara. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Maalouf, A. (2012). *Ölümcül Kimlikler*. (Çev. Aysel Bora). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Erdoğan, M. ve Çorabatır, M. (2019). *Türkiye'deki Suriyelilerin Statüsü ve Demografik Özellikleri*. İgamder. Erişim Adresi: https://igamder.org/uploads/belgeler/QUDRA_TURKEY%20RESEARCHREPORT_TR.pdf

Odman, M. T. (1995). *Mülteci Hukuku*. (15th edition) İstanbul: İnsan Hakları Merkezi Yayınları.

R.Y. (2022). Mülakat. Hiba Nur Karadağ, İstanbul, 10 Şubat.

Sam, L. D. ve Berry, W. J. (2016). *Acculturation of Immigrant Children and Women*. In Sam, L.D. ve W. J. Berry (Eds.), *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. New York: Cambridge University Press.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). *Nüfus İstatistikleri*. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>

UNHCR. (2002). *Global Trends Report*. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/publications/global-report-2002>

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kanun Numarası : 6458 Kabul Tarihi : 4/4/2013 Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 11/4/2013 Sayı : 28615 Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 53. , Pub. L. No. 6458. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr /mevzuat?MevzuatNo= 6458&MevzuatTur =1&MevzuatTertip=5>*

Yazarın Katkı Oranı

Makalenin tek yazarlıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.